

КЊИГА О ГОВОРУ СЕЛА ПРИПЕК У РЕПУБЛИЦИ БУГАРСКОЈ

(Христина Тончева, Иван Г. Илиев. *Говорът на село Припек, Джебелско*. Пловдив: Универзитетско издателство „Паисий Хилендарски”, 2016, 181 стр.)

1. Неколико уводних реченица ове књиге говоре нам да се село Припек, које припада општини Џебел, налази на Источним Родопима и да говор његових становника чува велики број особених дијалекатских црта од којих су многе архаичне. Узрок архаичности овог говора, како аутори примећују, треба тражити пре свега у чињеници да се село Припек налази у планинском пределу, прилично изоловано од спољашњих утицаја. Осим тога, већину околних села насељавају говорници турског језика. Такође, већина житеља Припека је муслиманске вероисповести (изузетак су неки од становника средње и млађе генерације који су хришћани), те је током деценија код њих развијен особен конзервативизам и неповерење према онима који не припадају овој затвореној заједници. Такав конзервативизам аутори ове књиге наводе као главни разлог за јако дуг и тежак рад на прикупљању грађе, који је трајао скоро читавих 15 година. Иако је и само прикупљање грађе представљало изазов, опис једног оваквог говора од непроцењивог је значаја за проучавање развоја једног језика. Управо су овакви изоловани говори конзервативних заједница одличан извор за истраживање нешто старијих стања проучаваног језика. Зато и није необично што су аутори ове књиге стручњаци управо у области историје језика. Наиме, области научног рада Христине Тончеве су, између осталог, историјска лингвистика, историјска граматика бугарског језика и бугарска дијалектологија, а Иван Илијев је, како за историјску граматику бугарског језика, стручњак и у области опште лингвистике. Оба аутора, осим што се баве научним радом у поменутиим областима, запослени су као предавачи одговарајућих дисциплина на Универзитету у Пловдиву.

2. Говор Припека припада рупском говорном типу. За говоре рупског типа на Источним Родопима карактеристично је да су окружени турским језиком. Наиме, још у предвизантијско доба ту је досељен велики број Турака из Мале Азије, а касније, у време непосредно пред турско ропство, извршена је још једна колонизација. Тиме се објашњавају бројни утицаји турског

језика, али и већ поменути конзервативизам, који се значајно одразио на језичку структуру овог говора.

3. Књига је подељена на 11 поглавља од којих су 9 нумерисана (I–IX), а *Предговор* и *Библиографија* дати као засебни одељци. У *Предговору* (7) и првом поглављу насловљеном *Село Припек* (9–11) дати су подаци које смо укратко већ поменули у претходним пасусима. Затим следи поглавље које говори о досадашњим истраживањима овог говора (*Досегашни проучвања върху селото и неговия говор*, 12–15). Наредна поглавља: *Фонетични особености на говора* (16–35), *Морфологични особености* (36–95), *Синтаксис* (96–110) и *Лексикологија* (111–138) дају дескрипцију појава на сваком од језичких нивоа поменутих у насловима поглавља. Опис језичких црта дат је на систематичан начин. Када је у питању фонолошки систем, на пример, дат је опис рефлекса старих гласова као и опис гласовних алтернација. Свака појава која је у књизи описана такође је и илустрована примерима, а уз одлике фонолошког система приложено је и неколико спектрограма који илуструју фонетске појаве о којима се говори. Таква систематичност наставља се и у поглављу о морфолошким особеностима, будући да је морфолошки систем описан с освртом на сваку појединачну врсту речи и њене граматичке категорије. Исти принцип запажамо и код описа синтаксичких модела.

4. Посебно је важан прилог дат уз одељак о лексикологији овог говора. У питању је краћи речник, или, можемо рећи, дужи списак речи, које до сада нису забележене ни у једном од дијалекатских речника бугарског језика, или бар не у таквом фонетском лику или с таквим творбеним формантима. За историчаре српског и уопште словенских језика могле би бити занимљиве следеће одреднице овог речника: **ди** (‘кџде’), **лукарџ** (‘леха за лук’), **лут** (‘кисел’), **сугарче** (‘агне, което се е родило по-кџсно’), **сукма** (‘дџлга рокља’) и друге.

5. Седмо поглавље представља списак топонима (*Бележки за топонимията*, 139–142), а осмо је насловљено *Закључение* (143–146) и у њему се износе најважније црте обрађене у претходним одељцима, као и најважније дистинктивне црте, које овај говор разликују од других говора који су му блиски. Девето поглавље, *Приложения* (147–174), садржи, најпре, 14 дијалекатских текстова, који осим тога што илуструју језичке особености које су описане у књизи, такође приказују културу народа који се служи тим говором. Без изворних текстова који дају како лингвистички, тако и културни контекст, опис једног говора не може бити комплетан. Осим текстова, у

овом поглављу се налази и списак скраћеница, списак информатора и 10 фотографија које су аутори приложили како би читаоцу додатно приближили начин живота у Припеку.

6. Пролазећи кроз ову монографију, читалац се може обавестити о свим језичким нивоима говора Припека, о неким од етнографских и културно-историјских података везаних за ово место, о изгледу традиционалне ношње, али и о данашњем изгледу села и његових житеља. Међутим, значај ове књиге превазилази оквире бугарске дијалектологије, будући да су народни говори сваког од балканских језика обавезно полазиште за озбиљнија балканска језичка истраживања. Тако, морамо ову књигу сматрати корисном и за српску лингвистику, уколико поједине језичке појаве у српском, бугарском, македонском и другим балканским језицима посматрамо у светлу балканског језичког савеза. На крају, ова монографија представља и значајан допринос дијалектолошкој науци уопште, својим систематичним прегледом језичких црта и својом богатом грађом.

Марија С. Радивојевић¹
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за српски језик
са јужнословенским језицима

¹ marija.radivojevic@hotmail.rs